

1BA63

~~testes~~ juridiques

Les chacts à l'église

Les clercs constitués doivent chanter eux mêmes
Nouvelle de Justinien (ann. 529)

... nous voulons que tous les clercs constitués dans chaque église chantent eux mêmes les vêpres, les nocturnes et les laudes Car il est absurde que les clercs à qui incombe le devoir de la psalmodie, fassent chanter à leur place des gens à gages et que les laïcs si nombreux, qui, pour le bien de leurs âmes se mouvaient assidus à venir à l'église prendre part à la psalmodie, y puissent constater que les clercs constitués pour cet office ne le remplissent point.

cod. Justinian I, 3, 41. ed. Krueger. p. 28.

Ad recreationem, non ad voluptatem.

Possumus tamen licite audire versus incundos
de honesta materia et instrumenta musica ad recreationem,
sed nullo modo ad voluptatem.

De septem Sacramentis:

Bibl. Vat. lat. 14859. fol. 92r. XIII 1.

Lettere de Paul I a Pepin le Bref. 751.

2371. (1811). Pippino, regi Francorum et patrio Romano, suo spiritali compatri, respondet se, sicut mandasset, fratris eius, Remedii (archiepiscopi Rotomagensis), mo. machos Sinesii, "scholae cantorum priori", babiloniae, "in psalmodiae modulatione" erudiendos.

cod. lat. ep. 41 ap. Jaffe Bibl. III. 159, Lami, Mon. I, 205,
Duchesne. H. Fr. SS. III, 759, Muratori, R. It. SS. III, II, 169, Lami III, 64
Migne 89, p. 1187, 98, p. 200.
Jaffe. 2371.

Chant romain

Capit. de Benoit le vite . liv. ii , 256

rappelle le C. 2 du Capitulaire de Thionville de 806
(805)

« 2. de lanté . ut secundum ordinem et morem
Romanae ecclesiae fiat cantatus »

M.G.H. leg. ii, ii, p. 85 (Baluze i, 965)

le c. i sur les leons qui il faut lire "distincte."

le chant des hymnes dans le Corpus Juris Canonici

Gratien decreti c.iii de Conservat. dist. i c. 54

de hymnis canendis....

C'est le long Canon 13: du IV. Conc. de Tolide de 633. q.
à cette date.

Suivent ds. le Corpus aux chap. 55 et 56 des Règles pour le
chant du gloria in excelsis suivant les solennités, et
sur le chant de l'Alleluia

Avis de S. Jérôme aux enfants et aux chantes sur la bonne
exécution du chant.

S. Jérôme Comment. in Epist. ad Ephes. lib. iii, Cap. 5, v. 19

Migne . O. L. XXVI, 528

jusqu'à la fin de
paraphrase

..... psalmus ad corpus, canticum refertur ad mentem. Et
canere igitur et psallere et laudare Dominum magis animo quam
voce debemus. Hoc est quippe quod dicitur: Cantantes et psallentes
in cordibus vestris Domino. Audiant haec adolescentuli: audiant hi qui-
bus psallendi in ecclesia officium est, Deo non voce, sed corde cantan-
dum: nec in tragædorum modum guttur et fauces dulci medicamina
colliniendas, ut in ecclesia theatrales moduli audiantur et ~~canantur~~^{cantica},
sed in timore, in opere, in scientia Scripturarum. Quamvis sit aliquis
ut solent illi appellare κακοψαλτος, si bona opera habuerit, dulcis
apud Deum cantor est. Sic cantet servus Christi, ut non vox canentis,
sed verba placeant qua leguntur: ut spiritus malus qui erat in
Saul (I Reg. XVI), ejiciatur ab his qui similiter ab eo possidentur, et
non introducatur in eos qui de Dei domo scenam fecere popularum.

Il ne faut pas chanter à l'église comme au théâtre, c'est
une loi Du Corpus Juris Canonici

G. Gratien Decret. l. i Dist. xcii. c. 1

gloses cantantes
liniendae
et theatrales

Cantantes et psallentes in cordibus vestris Dominis.
Audiant haec adolescentuli: audiant ii, quibus
psallendi in Ecclesia officium est: Vox non vox,
sed corde cantandum: nec in Eragnostorum modum
guttur, et fauces dulci medicamine liniendae sunt,
ut in Ecclesia theatrales moduli audiantur, et
cantica: sed in tinore, in opere, in scientia Scripturarum.

La glose. Cantantes. Casus. Hoc cap. dividitur in duas
partes. In 1^a parte, ponuntur verba Apostoli, usque
ibi, audiant. In 2^a parte, ponuntur verba Hieronymi,
quibus reprehendit eos, qui in Ecclesia voce tantum
cantant, et non corde, et unguunt fauces, et guttur, ut
dulcius resonent in conspectu populi.

Liniendae. Ut populum delectem: nam nec ipsa veritas
promuntianda sic est, ut quis hominibus placeat.
22. q. 2. c. primum "Liniere autem, ut melius cantent,
et promuntent, vel uti electuario, peccatum non est,
si ad laudem Dei, et non gratia laudis consequenda

deliniantur, arg. 32. q. 4. c. obiciuntur, procurare
enim debet ut clara voce, non rauca pronuntiet,
ut 21. d. c. 1. ut populus plangit intelligens, dicat,
Quin, ut 38, d. c. sedulo.

Theatrales. Tragædi sic faciebant in theatro
decanthando "tragædian" et dicuntur a tragos,
quod est hircus, et oia, quod est laut: quia
hircos remunerabantur propter fetidam natu-
-ram hirci

Le chant dans le Corpus Iuris Canonici : il n'est pas
l'essentiel dans la prière

cf. gration Secret. de consuet. I. v. c. 24
Le passage des Jerome est long et peu saillant.

Processions et litanies du Samedi saint et du jour de laques
[pour remplacer les chants et danses païennes.]

Capit. Beroit le vite . liv. ii , 205

« Plaut ut fideles diem dominicum in quo dñs resurrexit
venerabiliter colant . Nam si pagani ob memoriam et reve-
rentiam deorum suorum quosdam dies colunt, et Iudaei
more carnali sabbatum carnaliter observant, quanto
magis Christianis iste dies honorifice colendus est, ne in
illo sancto die vanis fabulis aut locutionibus sive can-
tationibus vel saltationibus, stando in bivis et ple-
teis, ut solet, inserviant. Sed ad sacerdotem... veniant.
... Et illo die ven sabbato ad vesperas et ad matu-
tinas sive ad missam cum eorum oblationibus, si
fieri potest, omnes canendo Kirie eleison veniant,
et eundo et redeundo Kirie eleison decantent. Simili-
ter et pastores pecorum... faciant. »

M. G. H. Lege. ii, ii p. 83

cf. Baluze Cap. Reg. Fr. i, 958

Decretale Docta Sanctorum
de Jean XXII.

Cette décrétale, sur les abus de la musique à l'église est insérée au recueil des Extravagantes Communes, de Jean XXII, publiée par ce pape à la suite des Clémentines, en forme de bulle, à Avignon, le 8 des calendes de novembre de la 2^e année de son pontificat, c'est-à-dire le 29 octobre. 1317.

Les manuscrits consultés.

- A. Lugduni, Sumptibus Joannis Pillehotte. M. DCXIII.
- B. Parisiis, M. D. LXXXVII.
- C. Lugduni, Sumptibus Joannis Antonii Huguetan & Guillelmi Barbier. M. DC. LXXI.
- D. Dom Guéranger. Institutiones liturgicæ. & alia Corpus juris canonici.

Extravagant. Commun. Lib. III
De vita, & honestate clericorum.
Caput unicum.

Docta Sanctorum patrum decrevit auctoritas, ut in divina laudis officio, quæ debita servitutis obsequio exhibentur, cætorum mens vigilet, sermo non cesset, & modesta præallentium gravitas placida modulatione decantet. « Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. » Dulcis quippe omnino sonus in ore præallentium resonat, cum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque cantibus devotionem accendunt. Inde etiam in Ecclesiis Dei præallentia cantanda præcipitur, ut fidelium devotio excitetur, in hoc nocturnum, divinumque officium, & Missarum celebritas assidue Clero, ac populo sub maturo lenore, distinctaque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent.

Sed nonnulli novellæ scholæ discipuli, dum temporibus mensurandis invigilant, novis notis intendunt fingere

sua, quam antiquas cantare malant, in semibreves & minimas ecclesiastica cantantur, notulis percutiuntur, nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplicis & notetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeo ut interdum Antiphonarii & Gradualis fundamenta despiciant: ignorent super quo edificant, tonos nesciant, quos non discernunt, imo confundunt: cum ex earum multitudine notarum absentione, judice, descensionetque temperato plana cantus, quibus toni ipsi discernuntur ad invicem, obfuscantur: currunt enim, & non quiescant: aures inebriant, & non nascentur: gestibus simulant quod deprimunt, quibus devotio querenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lascivus animus vel lascivioribus selectatur modis, vel eisdem saepe audiens emolliitur & fragitur. Hoc ideo dudum nos, & fratres nostri correctione indigere percipimus, hoc relegare, imo proinde abicere, & ab eadem Ecclesia Dei profligare efficacius properamus.

Quo circa de ipsorum fratrum consilio distincte praecipimus, ut nullius deinceps talia, vel his similia in dictis officiis, praesertim horum canonicis, vel cum Missarum solemnibus celebrantur, attentare presumat. Si quis vero contra fecerit, per Ordinarios locorum, ubi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis: in exemptis vero per prepositos seu prelatos suos, ad quos alia correctio & punitio culpatorum, & excessuum huiusmodi, vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin intendimus diebus festis praecipue sive solemnibus in Missis, & prolatas divinis officiis aliquae concordantiae, quae melodiam sapient, quata octavae, quintae, quartae, & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen ut ipsius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene morata^(*) musica immutetur: maxime cum huiusmodi concordantiae auditum domulcedant, devotionem provocent, & fallentium Deo animos torpore non sinant. Actum, & Datum^(*) &c.

(*) memorata. A.C.

(*) Dom Guéranger dit que ce fut en 1322: les textes imprimés ne donnent que ce qui précède.

Interdiction des danses, chansons etc. le dimanche en se rendant
à l'église.

Capitul. de Benoit levite lib. ii, 196

« Quando populus ad ecclesias venerit tam per dies domi-
nicos quam et per solemnitates sanctorum, aliud non
ibi agat nisi quod ad Dei pertinet servitium. Illas
vero balationes et saltationes canticaque turpia ac
luxuriosa et illa lusa (illusa) Diabolica non faciant
nec in plateis nec in domibus neque in ullo loco;
quia haec de paganorum consuetudine remanserunt
Et qui ipsa fecerit, canonicam sententiam accipiat »

M. G. H. leges II (ii) p. 83

ou Baluze Capitul. Reg. p. i, 956-57

cf. Burchard x, 36

Chants funebres interdits

Capitul. de Benoit devote lib. ii, 197

« Admoneantur fideles, ut ad suos mortuos non agant ea, quae de paganorum ritu remanserunt. Sed unusquisque devota mente et cum compunctione cordis pro eius anima dei misericordiam imploret. Et quando eos ad sepulturam portaverint, illum ululatum excelsum non faciant; sed sicut superius diximus, devota mente et cum compunctione cordis, in quantum sensum habuerint, pro eius anima implorare dei misericordiam faciant. Et illi qui psalmos non tenent, excelsa voce *Kirie eleison*, *Christe eleison*, viris incoantibus, mulieribusque respondentibus alta voce canere studeant pro eius anima. Et super eorum tumulos nec manducare nec bibere praesumant, quod si fecerint, canonicam sententiam accipiant.»

M. G. H. Leges ii, ii p. 83

on Baluze Capit. Reg. Fr. i, 957

cf. Burchard X, 34

iii C. Tolet. c xxii

Le chant et sa discipline aux premiers siècles

Note de Leo Bini sur le Canon XV de laodicée

Mansi . ii . 596

« Nihil hic canon de cantu ecclesiast. apost. traditioni contrarium
præcipit. Ut fideles in suis conventibus psalmis et hymnis alternatim
corde simul et ore decantatis Deum laudent, et Paul. ad Col. c. 3. et
ad Eph. cap. 5. præceptum esse fatemur: sed dum olim una cum clericis
etiam populus promiscue cantaret, sacerdotique orationem concludenti
(ita Hier. in præf. epist. ad Gal. lib. 2) respondere soleret, imperitia canen-
tium aliquando accidebat, ut ii quorum vox inculta erat, aut absona,
harmonicum illum ecclesiast. dignitati congruentem concertum (in
quos Chrys. in cap. 8. Isa. hom. I. acerbè invehitur) plane corrumpent.
Ad hoc ergo incommodum a cantu religioso tollendum, ecclesiast. instit.
hisce optime provisum est, ne præter certos ad hoc opus adscriptos,
alii in ecclesia psallent. Nam ut cantus eccl. prout convenit, pie,
religiose, ac modeste concinatur, studiosissime patres hujus concilii
cum Ignatio, Justino, Tertulliano, Cypriano, Hieronymo, Augustino,
Chrysostomo, aliisque pluribus, quorum verba ~~et~~ prolixè recitat Baron.
anno christi 60. num. 24 et seq. in ecclesia semper curaverunt.»